

Araştırma Makalesi

Türkiye’de İşgücü Piyasalarında Göç Olgusunun Mikro Ekonomik Analizi

A Microeconomic Analysis of Migration Phenomenon in Turkish Labor Markets

Fatih Hakan DİKMEN Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü fatih.dikmen@hbv.edu.tr http://orcid.org/0000-0001-6390-2501	Dilek BAŞAR Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü dbasar@hacettepe.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-6501-8760	Mehmet BAŞ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü mehmet.bas@hbv.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-5443-7617
---	--	---

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
15.11.2022	05.12.2022

Öz

Türkiye son dönemlerde başta Ortadoğu ülkelerinden olmak üzere artan miktarda göç almış ve almaya da devam etmektedir. Bu çerçevede Türkiye’ye göç etmiş bireylerin Türkiye işgücü piyasalarına entegrasyonlarının ele alınması politika yapıcılara yol gösterici olacaktır. Bu çalışmanın temel amacı, göç olgusunun Türkiye işgücü piyasasındaki özelliklerini analiz etmektir. Bu amaçla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan ve tüm ülkeyi temsil eden 2020 yılına ait “İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti” kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak bireyin işgücü içerisindeki durumunun (işsiz, istihdam edilen ve işgücüne dahil olmayan) kullanıldığı modelde coğrafi bölgeler, cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve medeni durum başlıca kontrol değişkenler olarak ele alınmıştır. Çok terimli (multinomial) lojistik regresyon modelinin kullanıldığı çalışmanın bulgularına göre, Türkiye’den önce başka bir ülkede ikamet eden bireylerin istihdam edilme ve işgücüne dahil olmama olasılıkları, işsiz olma olasılıklarından daha yüksektir. Kadın göçmenlerin erkek göçmenlere göre işsiz kalma veya işgücüne dahil olmama olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, daha düşük eğitim düzeyine sahip göçmenlerin istihdam edilme olasılığı, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bölgesel sonuçlar incelendiğinde, Marmara bölgesinde yaşayanların işsiz veya işgücüne dahil olmama ihtimalleri daha düşükken, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanların işsiz veya işgücüne dahil olmama olasılıklarının daha yüksek olması dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşgücü Piyasası, Göç, Çok Terimli Lojistik Regresyon, Hanehalkı İşgücü Anketi, İstihdam

Abstract

Turkey has recently received and continues to receive an increasing amount of immigrant, primarily from the Middle East countries. In this context, addressing the integration of immigrants into the Turkish labor market will guide policy makers. The aim of this study is to analyze the characteristics of the migration phenomenon in the Turkish labor market. For this purpose, the "Labor Force Statistics Micro Data Set" for 2020, which was conducted by the Turkish Statistical Institute and represents the whole country, was used. In the model, in which the individual's labor force status (unemployed, employed and not participated in the labor force) is used as the dependent variable, geographical regions, gender, age, the latest educational attainment and marital status are considered as the main control variables. According to the findings of the study, in which the multinomial logistic regression model was used, individuals residing in another country before Turkey were more likely to be employed and not in the labor force than to be unemployed. It is observed that female immigrants are more likely to be unemployed or non-participated to the labor force as compared to male immigrants. Furthermore, immigrants

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Dikmen, F.H., Başar, D., Baş, M. 2022 Türkiye’de İşgücü Piyasalarında Göç Olgusunun Mikro Ekonomik Analizi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 57(4), 3097-3108.

who have lower levels of education are more likely to be employed than individuals with higher education levels. Finally, when the regional results are analyzed, it is noteworthy that those living in the Marmara region are less likely to be unemployed or not in the labor force, while those living in the Mediterranean and Southeastern Anatolia regions are particularly likely to be unemployed or not in the labor force.

Keywords: Labor Market, Migration, Multinomial Logistic Regression, Household Labor Force Survey, Employment

1. Giriş

Son zamanlarda önemi artarak devam eden göç olgusunun dini, siyasi, ekonomik ve sosyal birçok nedeni olabilmektedir. Bununla birlikte daha önemlisi göçün sonuçlarını, özellikle göç edilen ülkenin emek piyasasında yaratacağı veya yarattığı doğrudan ve dolaylı etkileri, ortaya çıkarabilmek politika yapıcılara yol göstermesi bakımından değerlidir. Bu çerçevede, 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı'nın özellikle Türkiye için önemli sonuçları olmuştur. Başta Suriye'den olmak üzere her yıl artarak devam eden göç dalgası, Türkiye ekonomisinde ve özel olarak işgücü piyasasında önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada Türkiye'ye göç eden bireylerin üç farklı işgücü piyasası göstergesi bağlamında özellikleri, tüm ülkeyi temsil kabiliyeti bulunan ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından uygulanan Hanehalkı İşgücü Anketleri (HİA) yardımıyla araştırılmıştır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde göç olgusunun işgücü piyasası üzerindeki ilk etkisinin işgücü arzını artırarak, yerel işgücü piyasasında rekabeti artırdığı ve dolayısıyla daha düşük istihdam ve ücretlere yol açtığı yönündedir. Ancak ampirik bulgular çok farklı sonuçlara işaret etmektedir. Özellikle bu konuda yapılan ilk çalışmalar, göçmenlerin yerleşik halkın işgücü içerisindeki pozisyonları üzerinde ihmal edilebilir düzeyde bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır (Borjas, 1994; Friedberg ve Hunt, 1995). Bu durumun arkasındaki temel argüman ise göçmen işçilerin, en azından kısa vadede, yerleşik işçileri ikame edebilme kabiliyetlerinin zayıf olmasıdır. Bunun sebebi, göçmenlerin beşerî sermaye stoklarının yerel ekonomiye hemen transfer edilemez olmasıdır. Dolayısıyla göçmenlerin, yerleşiklerin işgücü piyasası çıktıları üzerinde herhangi bir etkisi varsa, bu ancak uzun vadede ortaya çıkabilir (Ceritoglu vd., 2017). Bununla birlikte, son yıllarda yapılan çalışmalar genellikle göçmen ve yerleşik işçilerin ikame edilebilir iki girdi olduğu üretim fonksiyonu yaklaşımını benimseyerek, göçün yerel işgücü piyasası çıktıları üzerinde daha önemli etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Card, 2001; Borjas, 2003).

Bu bağlamda mevcut literatürde genellikle göç dalgasının yerel işgücü piyasasında istihdam ve ücretlere etkisi analiz edilmiş, göç eden bireylerin işgücü piyasasına ilişkin özellikleri göz ardı edilmiştir (Del Carpio ve Wagner, 2015; Tumen, 2016; Akcan, 2018; Aksu vd., 2022). Ancak göçmenlerin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ile işgücü piyasasındaki konumları arasındaki ilişki, işgücü piyasasının yapısını anlamak için önemlidir (Caro, 2020). Türkiye'ye göçün önemli bir bölümünü Suriyeli mülteciler oluşturduğu için, göç ekonomisi literatürü genellikle Suriyeli göçmenlerin yerel emek piyasası üzerindeki etkilerine yoğunlaşmıştır. Örneğin, Ceritoglu vd. (2017) farkların farkı (dif in dif) yöntemini kullanarak Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki yerel işgücü piyasası üzerindeki etkisini tahmin etmiştir. Elde edilen bulgular, göçün yerel istihdam oranını önemli ölçüde etkilediğine, ücretler üzerindeki etkisinin ise ihmal edilebilir olduğuna işaret etmektedir. Buna göre, mülteci akınıyla birlikte yerel işgücü piyasasında kayıtlı istihdam ve işsizlik oranları artmış, işgücüne katılım oranı, kayıt dışı istihdam ve iş bulma oranları azalmıştır. Bu azalış ve artıştan kadınlar, genç işçiler ve daha az eğitilmiş işçiler gibi nüfusun dezavantajlı kesimleri daha fazla etkilenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Suriyeli mülteci girişlerinin Türkiye işgücü piyasaları üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan, Del Carpio ve Wagner (2015) araç değişken yöntemini kullandıkları araştırmalarında, Suriyeli mültecilerin genellikle çalışma izninin bulunmamasının özellikle tarım sektöründe kayıt dışı çalışan, düşük eğitim düzeyine sahip ve kadın işçilerin işsiz kalmasına yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumu kayıt dışı sektörler için bir arz şoku olarak değerlendiren çalışma, bu şokla beraber meydana gelen çıktı artışının kayıtlı çalışan yerleşik işgücü miktarı üzerinde olumlu bir etki yarattığını belirtmektedir. Bununla birlikte Caro (2020) yine Suriyeli göçmenlerin işgücü piyasasına etkilerine ilişkin yaptığı çalışmada da kadınların işgücü piyasasına katılım oranlarının oldukça düşük düzeyde kaldığını vurgulamış ve istihdamda veya eğitim sürecinde olmayan kadın Suriyeli oranının yaklaşık %82 olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışma ise mevcut literatürde yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak, Türkiye’ye göç etmiş bireylerin işgücü piyasasındaki konumları (istihdam edilme, işsiz veya işgücüne dahil değil) ile sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi ampirik olarak analiz etmektedir. Bu çerçevede, çalışmanın ilgili literatüre üç yönden katkı yaptığını söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, ampirik analizde kullanılan işgücü anketlerinin tüm ülkeyi temsil kabiliyetinin olmasıdır. Dolayısıyla elde edilen bulgular tüm ülkeye genellenebilir niteliktedir. İkincisi, çalışmanın özel olarak göçmenlerin Türkiye işgücü piyasasındaki konumlarına odaklanmasıdır. Son olarak, çalışmanın çok yakın bir dönemi ele alması özellikle 2015 yılından itibaren yoğunlaşan göç dalgasının birikimli etkisini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Çalışmanın kalan bölümleri şu şekilde yapılandırılmıştır: İkinci bölümde kullanılan veri seti ve yöntemle ilişkin bilgilerden oluşmakta ve değişkenlere ilişkin temel betimsel istatistiklere yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise elde edilen temel bulgular sunulmakta iken son bölümde bu bulgular tartışılmakta ve politika önerileri yapılmaktadır.

2. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı göç olgusunun Türkiye işgücü piyasasındaki etkilerini ve özelliklerini analiz etmektir. Bu amaçla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından en son 2020 yılında yapılan ve tüm ülkeyi temsil eden “Hanehalkı İşgücü Anketi Mikro Veri Seti” kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak Türkiye’ye göç etmiş bireylerin işgücü piyasasındaki durumu (istihdam edilme, işsiz veya işgücüne dahil değil) kullanılmıştır. Bağımlı değişken oluşturulurken anketteki şu sorunun cevabı dikkate alınmıştır.

“Bu ilden önce ikamet ettiğiniz yer Türkiye’ mi yoksa yurtdışı mı?” sorusuna “yurtdışı” cevabı verenler “göçmen” olarak kabul edilmiştir. Analizde bağımsız değişkenler ve kontrol değişkenleri olarak da bireyin cinsiyeti, eğitim durumu, yaş kategorisi, medeni durumu ve yaşadığı coğrafi bölge kullanılmıştır.

2019 yılında yapılan İşgücü Anketi’ne katılanların 12374’ü göçmen statüsünde yer alırken, analize esas teşkil eden 2020 yılında bu rakam 15069’a çıkmıştır. Tablo 1’den de görülebileceği üzere göçmenlerin yaklaşık %54’ünü erkekler oluştururken, %46’sı kadınlardan oluşmaktadır. Göçmenlerin işgücü piyasasındaki durumlarına ait istatistiklerde, bireylerin büyük oranda işgücüne dahil olmadıkları (%60,31) görülmektedir. Kendisini işsiz olarak tanımlayanların oranı ise sadece %5,40’tır. Yaş kategorileri açısından örneklem incelendiğinde, en büyük payın 65 yaş ve üzeri (%25,10) yaş grubuna ait olduğu dikkat çekmektedir. Eğitim durumları dikkate alındığında ise, Türkiye’ye göç edenlerin yaklaşık %42’sinin herhangi bir okul bitirmemiş ve/veya ilkökul mezunlarından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 1. Açıklayıcı Değişkenlere İlişkin Tanımlar ve İstatistikler

Değişkenler	Kategori	Değişkenlerin Dağılımı (%)
Göçmen Bireylerin İşgücü Durumu	İstihdam (baz kategori)	5126 (34,29)
	İşsiz	807 (5,40)
	İşgücüne Dahil Değil	9017 (60,31)
Bireyin Cinsiyeti	Kadın (baz kategori)	6878 (45,64)
	Erkek	8191 (54,36)
Bireyin Yaşı	Gençler (15-24) (baz kategori)	1503 (9,97)
	Genç Yetişkinler (25-34)	2063 (13,69)
	Yetişkinler (35-44)	2588 (17,17)
	Orta Yaşlılar (45-54)	2597 (17,23)
	Yaşlılar (55-64)	2535 (16,82)
	En Yaşlılar (65+)	3783 (25,10)

Eğitim Seviyesi	Diplomasız (baz kategori)	1828 (12,13)
	İlköğretim	4494 (29,82)
	Ortaokul	2443 (16,21)
	Lise	3283 (21,79)
	Üniversite	2344 (15,56)
	Master veya Doktora	575 (3,82)
Medeni durum	Bekar (Baz kategori)	2249 (14,92)
	Evli	10793 (71,62)
	Boşanmış veya dul	1920 (12,74)
İstatistikî Bölgeler (İİBS 1. Düzey)	İstanbul (baz kategori)	2046 (13,58)
	Batı Marmara	1092 (7,25)
	Doğu Marmara	2379 (15,79)
	Ege	1785 (11,85)
	Batı Anadolu	1567 (10,40)
	Akdeniz	2030 (13,47)
	Orta Anadolu	1349 (8,95)
	Batı Karadeniz	1078 (7,15)
	Doğu Karadeniz	600 (3,98)
	Kuzeydoğu Anadolu	363 (2,41)
	Orta Doğu Anadolu	298 (1,98)
	Güneydoğu Anadolu	482 (3,20)
	Toplam Gözlem Sayısı	15069 (100)

Medeni duruma ilişkin istatistiklere göre, göçmenlerin büyük oranda aileleriyle geldikleri görülmektedir. Örneklemin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine bakıldığında yerleşim yerlerinin büyük oranda Marmara Bölgesi'nde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Buna göre, göçmenlerin %15,8'i Doğu Marmara, %13,8'i İstanbul ve %7,2'si Batı Marmara olmak üzere toplamda yaklaşık %37'si Marmara Bölgesine yerleşirken, %13'ü de Akdeniz Bölgesini tercih etmiştir.

Çalışmanın ampirik analizinde çok terimli (multinomial) lojistik regresyon modeli kullanılmıştır. Bilindiği üzere bağımlı değişkenin 0 veya 1 gibi sadece iki değer aldığı durumda “standart lojistik regresyon” yaygın olarak kullanılan modellerden biridir. Bununla birlikte bağımlı değişken en az üç veya daha fazla düzey içerdiği durumda kullanılabilecek yöntemlerden biri çok terimli lojistik regresyondur. Başka bir deyişle, çok terimli lojistik regresyon yöntemi, standart lojit modelin üç veya daha fazla değişken ile genişletilmiş bir versiyonudur (Hosmer ve diğerleri, 2013). Ampirik analizde kullanılan çok terimli lojistik regresyon yöntemi, lojit modelinde olduğu gibi maksimum olabilirlik tahmini (MLE) yöntemine dayanmaktadır.

Bu çalışmada bağımlı değişken olarak 3 kategori (0,1 ve 2) kullanılmış ve istihdam edilenlerden oluşan “0” kategorisi baz kategori olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte “1” numaralı bağımlı değişken işsizleri ve “2” numaralı bağımlı değişken ise işgücüne dahil olmayanları temsil etmektedir. Dolayısıyla karşılaştırmalı olarak 0 – 1 ve 0 - 2, olmak üzere 2 farklı lojistik model elde edilmiştir. Ayrıca, analizin ikinci adımında, bir olayın olma olasılığının, olmama olasılığına oranını temsil eden olasılık oranları (odds ratios) hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Türkiye'ye göç etmiş bireylerin işgücü piyasasındaki durumlarını ve özelliklerini ampirik olarak analiz etmek amacıyla kullanılan çok terimli lojistik regresyon modelinin sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çok Terimli Lojistik Regresyon Tahmin Sonuçları

		2020	
	Değişkenler	Katsayılar	Olasılık Oranları
0 (Baz Kategori)			
1 (İşsizler)	Erkek	-0.267*** (0.087)	0.765*** (0.066)
	Genç Yetişkinler	-0,163 (0.139)	0.849 (0.118)
	Yetişkinler	-0.508*** (0.155)	0.601*** (0.093)
	Orta Yaşlılar	-0.506*** (0.163)	0.602*** (0.098)
	Yaşlılar	-1.014*** (0.200)	0.362*** (0.072)
	En Yaşlılar (65+)	-1.769*** (0.346)	0.170*** (0.059)
	İlkokul	0.210 (0.204)	1.234 (0.251)
	Ortaokul	0.274 (0.201)	1.316 (0.264)
	Lise	0.501** (0.193)	1.650** (0.319)
	Üniversite	0.261 (0.197)	1.262 (0.248)
	Yüksek Lisans & Doktora	-0.039 (0.243)	0.961 (0.233)
	Evli	-0.633*** (0.110)	0.530*** (0.059)
	Dul	-0.048 (0.178)	0.954 (0.170)
	Batı Marmara	0.417 (0.179)	1.042 (0.187)
	Ege	-0.087 (0.157)	0.916 (0.144)

	Doğu Marmara	-2.234** (0.143)	0.706** (0.101)
	Batı Anadolu	0.086 (0.143)	1.089 (0.156)
	Akdeniz	0.223* (0.131)	1.249* (0.164)
	Orta Anadolu	-0.275* (0.185)	0.530* (0.759)
	Batı Karadeniz	-0.196 (0.178)	0.821 (0.146)
	Doğu Karadeniz	0.420 (0.207)	1.043 (0.216)
	Kuzeydoğu Anadolu	-0.447* (0.298)	0.639* (0.191)
	Ortadoğu Anadolu	-0.691** (0.360)	0.501** (0.181)
	Güneydoğu Anadolu	0.485** (0.201)	1.624** (0.326)
	Sabit Terim	-0.995*** (0.225)	0.369*** (0.083)
0 (İstihdam) (Baz Kategori)			
2 (İşgücüne Dahil Olmayan)	Erkek	-2.133*** (0.049)	0.118*** (0.005)
	Genç Yetişkinler	-1.087*** (0.098)	0.337*** (0.033)
	Yetişkinler	-1.401*** (0.102)	0.246*** (0.025)
	Orta Yaşlılar	-1.242*** (0.104)	0.288*** (0.030)
	Yaşlılar	0.153 (0.107)	1.165 (0.125)
	En Yaşlılar (65+)	1.865*** (0.117)	6.458*** (0.759)
	İlkokul	-0.307*** (0.089)	0.735*** (0.068)
	Ortaokul	-0.237**	0.789**

		(0.094)	(0.074)
Lise	-0.294***	0.745***	
	(0.091)	(0.068)	
Üniversite	-0.953***	0.385***	
	(0.095)	(0.036)	
Yüksek Lisans & Doktora	-1.691***	0.184***	
	(0.136)	(0.025)	
Evli	-0.081	0.921	
	(0.078)	(0.072)	
Dul	-0.122	0.885	
	(0.109)	(0.096)	
Batı Marmara	0.113	1.120	
	(0.102)	(0.114)	
Ege	0.221**	1.247**	
	(0.086)	(0.108)	
Doğu Marmara	0.038	1.039	
	(0.078)	(0.815)	
Batı Anadolu	0.188**	1.207**	
	(0.085)	(0.103)	
Akdeniz	0.271***	1.311***	
	(0.081)	(0.106)	
Orta Anadolu	0.163*	1.177*	
	(0.093)	(0.110)	
Batı Karadeniz	0.052	1.053	
	(0.099)	(0.104)	
Doğu Karadeniz	-0.377***	0.686***	
	(0.120)	(0.083)	
Kuzeydoğu Anadolu	0.191	1.211	
	(0.146)	(0.177)	
Ortadoğu Anadolu	0.093	1.098	
	(0.158)	(0.173)	
Güneydoğu Anadolu	0.452***	1.572***	
	(0.134)	(0.210)	
Sabit Terim	2.467***	11.792***	
	(0.118)	(1.397)	

Not: Parantez içerisindeki rakamlar standart hataları göstermektedir.

*** p<0.01. ** p<0.05. * p<0.1

Tablo cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, erkek bireylere ilişkin katsayı hem 1 hem de 2 numaralı kategorilerde negatiftir. Buna göre erkeklerin işsiz kalma veya işgücüne katılmama ihtimalleri kadınlara göre daha düşüktür. Yaş kategorileri için bakıldığında 15-24 yaş grubunda bulunanlara göre, daha ileri yaşlardakilerin işsiz veya işgücüne katılmama olasılıklarının daha düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bunun tek istisnası 2 numaralı kategorideki 65 yaş üstü bireylere aittir. Buna göre en yaşlı bireylerin en genç yaş kategorisine göre istihdam edilme durumu baz alındığında, işgücüne dahil olmama ihtimallerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Eğitim düzeyine ilişkin katsayılara bakıldığında işgücüne dahil olmayan bireylere ait katsayıların, herhangi bir diplomaya sahip olmayanların baz kategori olduğu durumda, negatif olduğu görülmektedir. Bu anlamda eğitim düzeyi daha düşük bireylerin, istihdamda olma durumuna göre, işgücüne dahil olmama olasılıkları daha düşüktür. Buna ilaveten olasılık oranlarına bakıldığında, eğitim düzeyi arttıkça, bireylerin istihdam edilme olasılıkları kategorik olarak azalmaktadır.

Göç eden bireylerin medeni durumuyla ilgili olarak sadece işsiz ve evli bireylere ait katsayının istatistiki olarak anlamlı ve negatif olduğu dikkat çekmektedir. Bu anlamda evli bireylerin bekar ve boşanmış bireylere göre istihdam edilme olasılıkları daha yüksektir. Buna ilaveten, coğrafi bölgeler kontrol edildiğinde, Doğu Marmara, Orta Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu bölgesinde yaşayan bireylerin işsiz olma olasılıkları daha düşükken, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayanların işsiz olma olasılıklarının daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Son olarak işgücüne dahil olmama ve istihdamda olma kriterine ilişkin sonuçlarda, Ege, Akdeniz, Batı Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan göçmenlerin İstanbul'da yaşayanlara göre işgücüne dahil olmama olasılıkları daha yüksektir.

4. Tartışma ve Sonuç

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş bir göç dalgası başlatmış ve Türkiye bu düzensiz göç olgusunun en önemli hedeflerinden biri haline gelmiştir (Lordoğlu,2015). Bununla birlikte Ortadoğu'nun istikrarsız yapısı, Irak, Afganistan ve Pakistan gibi ülkelere de Türkiye'ye çok sayıda göçmenin girmesine yol açmıştır. Türkiye coğrafi olarak Avrupa ile Ortadoğu arasında bir köprü olduğu için düzensiz göçmenlerin transit geçiş ve kalış ülkesi durumuna gelmiştir (Lordoğlu,2015). Göç dalgası sosyo-ekonomik açıdan birçok alanda etkisini göstermekle beraber, bu etkilerin en fazla görüldüğü alanlardan biri de işgücü piyasaları olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, Türkiye'ye göç eden bireylerin işgücü piyasasına entegrasyonlarını mikro ekonomik anlamda analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Cinsiyete ilişkin sonuçlar incelendiğinde kadınların erkeklere göre işsiz olma veya işgücüne dahil olmama ihtimallerinin daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Caro'nun (2020) Suriyeli göçmenlerin işgücü piyasasına etkilerine ilişkin yaptığı çalışmada da kadınların işgücü piyasasına katılım oranlarının oldukça düşük düzeyde kaldığı vurgulanmıştır. Söz konusu çalışmada ilgi çekici sonuçlardan biri de istihdamda, okul veya iş eğitiminde bulunmayan (NEET) Suriyeli kadınların oranı %82,2 iken, erkeklerde bu oran %19,6'da kalmıştır (Caro, 2020). Bu anlamda kadınların Türkiye işgücü piyasasına entegrasyonları önündeki engellerin veya zorlukların değerlendirilmesi, işgücü piyasasındaki cinsiyet temelli dengelerin sağlanması açısından önemlidir.

Eğitim düzeyine ilişkin sonuçlar ise kaygı verici niteliktedir. Buna göre yüksek eğitim seviyesine sahip göçmen bireylerin işsiz olma veya işgücüne dahil olmama olasılıkları daha yüksektir. Dolayısıyla göç edenlerin zaten küçük bir kısmının yüksek okul veya üniversite mezunu olduğu düşünüldüğünde, bu bireylerin işgücü piyasasına katılımlarının sınırlı olması, Türkiye işgücü piyasasında vasıfsız işgücünün payının artmasına neden olmaktadır.

Anket verilerine göre Türkiye'ye gelen göçmenlerin yaklaşık %60'ı 45 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Sonuçlar değerlendirildiğinde ise 15-24 yaş grubundakilerin işsiz veya işgücüne dahil olmama ihtimallerinin daha yüksek olmasının, Türkiye'de zaten var olan genç işsizlik problemini derinleştirdiğini söylemek mümkündür.

Bu çalışmada Türkiye'ye göç eden bireylerin kayıtlı işgücü piyasalarına olan etkileri analiz edilmiştir. Bununla birlikte işgücü piyasasında ortaya çıkan arz şokunun esas etkisinin gayri resmi çalışan göçmenlerde olduğunu vurgulayan çok sayıda çalışma ve rapor vardır (İçduygu ve Diker,2017;Balkan ve Tumen, 2016; Del Carpio ve Wagner,2015). Göçmenlerin kötü ve güvensiz koşullarda çalışması ve

çocuk işçiliği kayıt dışı piyasada önemli sonuçlara yol açabilecek sorunlar arasında yer almaktadır (İçduygu ve Diker,2017). Bu anlamda göçmenlerin işsizlik oranlarının yüksek olması, kayıt dışı piyasalara kayma olasılıklarını da artırmaktadır. Bu durumun kontrol altına alınması, düzensiz göçün, işgücü piyasalarında yaratacağı düzensizliklerin de önüne geçilmesi adına önem arz etmektedir.

Düzensiz göçün önemli etkilerinden biri de bölgesel anlamda yoğunlaşmaların görülebilesidir. Göçmenlerin yaklaşık %37'sinin Marmara bölgesinde toplanması bunun göstergelerinden biridir. Bölgesel sonuçlar incelendiğinde, Marmara bölgesinde yaşayanların işsiz veya işgücüne dahil olmama ihtimalleri düşüken, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanların işsiz veya işgücüne dahil olmama olasılıklarının yüksek olması dikkat çekmektedir. Politika yapıcılarının bu bölgelerde kayıt dışı istihdamı kontrol mekanizmasını artırmaları ve bu bölgelerde göçmenlere yönelik mesleki eğitim programları oluşturulmasını teşvik etmeleri, düzensiz göçün etkilerini sınırlandıracaktır.

Göç ile işgücü piyasası arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar genel olarak yerleşiklerin istihdamı ve ücret düzeyine odaklanmıştır. Bu çalışmanın ise göç olgusunun işgücü piyasaları üzerindeki sosyo-ekonomik ve demografik etkilerini incelemesi ve analiz etmesi ve en son verileri kullanması bakımından literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte çalışmada birtakım kısıtlarla da karşılaşmıştır. İşgücü anketinde göçmenlerin uyruklarıyla ilgili bir soru yer almamaktadır. Bu anlamda analizi yapılan yılda Türkiye'ye giren göçmenlerin hangi ülke vatandaşlarından oluştuğu gözlemlenememektedir. Bununla birlikte söz konusu anket, bir panel veri niteliğinde olmayıp, yatay kesit verileri içerdiği için yıllar itibarıyla göç dalgasındaki değişimler ve işgücü piyasasına etkisinin dinamik yapısı gözlenememektedir.

Kaynakça

- Akcan, A. T. (2018). Türkiye işgücü piyasasında Suriyeli sığınmacıların yeri ve etkileri. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 59-73.
- Aksu, E., Erzan, R., & Kırdar, M. G. (2022). The impact of mass migration of Syrians on the Turkish labor market. *Labour Economics*, 76, 102183.
- Balkan, B., & Tumen, S. (2016). Immigration and Prices: Quasi-Experimental Evidence from Syrian Refugees in Turkey, *TCMB Working Paper* No: 16/01.
- Borjas, G. J. (1994). The Economics of Immigration, *Journal of Economic Literature*, Vol. 32 (December), pp. 1667-1717.
- Borjas, G. J. (2003). The labor demand curve is downward sloping: Reexamining the impact of immigration on the labor market. *The quarterly journal of economics*, 118(4), 1335-1374.
- Card, D. (2001). Immigrant inflows, native outflows, and the local labor market impacts of higher immigration. *Journal of Labor Economics*, 19(1), 22-64.
- Caro, L. P. (2020). Syrian Refugees in the Turkish Labour Market: A Socio-Economic Analysis. *Sosyoekonomi*, 28(46), 51-74.
- Ceritoglu, E., Yunculer, H., Torun, H., & Tumen, S. (2017). The impact of Syrian refugees on natives' labor market outcomes in Turkey: Evidence from a quasi-experimental design. *IZA Journal of Labor Policy*, 6(1), 1-28.
- Del Carpio, X. V., & Wagner, M. C. (2015). The impact of Syrian refugees on the Turkish labor market. *World Bank policy research working paper*, (7402).
- Friedberg, R. M., & Hunt, J. (1995). The impact of immigrants on host country wages, employment and growth. *Journal of Economic Perspective*, 9, 23-44.
- Lordoğlu, K. (2015). Türkiye'ye yönelen düzensiz göç ve işgücü piyasalarına bazı yansımalar. *Çalışma ve Toplum*, (44), 29-44.
- İçduygu, A. (2015). Syrian refugees in Turkey: The long road ahead. Washington, DC: *Migration Policy Institute*.

İçduygu, A., & Diker, E. (2017). Labor Market Integration of Syrians Refugees in Turkey: From Refugees to Settlers. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 12-35.

Tumen, S. (2016). The economic impact of Syrian refugees on host countries: Quasi-experimental evidence from Turkey. *American Economic Review*, 106(5), 456-60.

<http://www.tuik.gov.tr/> (Son Erişim : 20.08.2022)

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Hanehalkı İşgücü Anketi

Research Article**Türkiye’de İşgücü Piyasalarında Göç Olgusunun Mikro Ekonomik Analizi***A Microeconomic Analysis of Migration Phenomenon in Turkish Labor Markets*

Fatih Hakan DİKMEN Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü fatih.dikmen@hbm.edu.tr http://orcid.org/0000-0001-6390-2501	Dilek BAŞAR Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü dbasar@hacettepe.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-6501-8760	Mehmet BAŞ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü mehmet.bas@hbm.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-5443-7617
---	--	---

Extensive Summary

There may be many religious, political, economic and social reasons for the migration phenomenon, which has been receiving increasing attention recently. However, more importantly, being able to reveal the results of migration, especially the direct and indirect effects it create in the labor market of the country of migration, is valuable in terms of guiding policy makers. In this context, the Syrian Civil War, which started in 2011, had important consequences especially for Turkey. The wave of immigration, which continues to increase every year, especially from Syria, has brought important changes in the Turkish economy and especially in the labor market. In this study, the characteristics of the individuals who migrated to Turkey in the context of three different labor market indicators were investigated with the help of the Household Labor Force Surveys (HLFS), which have the ability to represent the whole country and conducted by the Turkish Statistical Institute (TUIK).

Unlike other studies in the existing literature, this current study empirically analyzes the relationship between the labor market position (employed, unemployed or not participated in the labor force) and socio-economic and demographic characteristics of individuals who have immigrated to Turkey. In this context, it is possible to say that the study contributes to the relevant literature in three ways. First, the labor force surveys used in the empirical analysis have the ability to represent the whole country. Therefore, the findings can be generalized to the whole country. Second, the study focuses specifically on the position of immigrants in the Turkish labor market. Finally, it is important that the study covers a very recent period, especially in terms of revealing the cumulative effect of the migration wave that has intensified since 2015.

In this context, as the dependent variable, the situation in the labor market (employed, unemployed or not participated in the labor force) of individuals who have immigrated to Turkey has been used. While creating the dependent variable, the answer to the following question in the questionnaire was taken into consideration. “Is your place of residence before this city Turkey or abroad?” Those who answered the question “abroad” were accepted as “immigrants”. In the analysis, gender, the highest educational attainment, age, marital status and geographical region of the individual were used as independent variables.

According to the descriptive statistics, approximately 54% of the immigrants are males while 46% are females. Statistics on the situation of immigrants in the labor market indicate that individuals are generally not participated in the labor force (60.31%). The rate of those who define themselves as unemployed is only 5.4%. When the sample is examined in terms of age categories, it is noteworthy that the largest share belongs to the age group of 65 and over (25.1%). When their highest educational

attainment status is taken into consideration, it is seen that approximately 42% of those who migrated to Turkey have not completed any school and/or are primary school graduates. The statistics relating to the marital status show that that immigrants mostly come with their families. Considering the regional distribution of the sample, it is noteworthy that the immigrants are mostly concentrated in the Marmara Region. Accordingly, while 15.8% of the immigrants settled in the Marmara Region, 15.8% in East Marmara, 13.8% in Istanbul and 7.2% in West Marmara, a total of 37% settled in the Marmara Region, while 13% preferred the Mediterranean Region.

Multinomial logistic regression model was used in the empirical analysis of the study. As it is known, "standard logistic regression" is one of the commonly used models when the dependent variable takes only two values, such as 0 or 1. However, one of the methods that can be used when the dependent variable contains at least three or more levels is multinomial logistic regression. In other words, the multinomial logistic regression method is an extended version of the standard logit model with three or more variables (Hosmer et al., 2013).

The main findings of the model indicate that males are less likely to be unemployed or not participate in the labor force than females. Considering the age categories, the results show that older individuals are less likely to be unemployed or not participate in the labor force than those in the 15-24 age group. When the coefficients related to the highest educational attainment are examined, it is seen that individuals with a lower education level are less likely to not participate in the labor force. In addition, when the odds ratios are examined, the probability of individuals to be employed decreases categorically as the level of education increases. The results further indicate that married individuals are more likely to be employed than single and divorced individuals. Finally, when geographical regions are controlled, the results demonstrate that immigrants living in the East Marmara, Central Anatolia, Northeast Anatolia and Middle East Anatolia regions are less likely to be unemployed, while those living in the Mediterranean and Southeastern Anatolia Regions are more likely to be unemployed. When it comes to the results regarding the criteria of not being participated in the labor force and being employed, immigrants living in the Aegean, Mediterranean, Western Anatolia and Southeastern Anatolia Regions are more likely to not participate in the labor force than those living in Istanbul.

In the light of the main findings, it can be argued that eliminating the obstacles to women's integration into the Turkish labor market and, hence, to ensure gender-based balances in the labor market is important. Furthermore, since the findings indicate that immigrant individuals with higher education levels are more likely to be unemployed or not in the labor force, the share of unskilled labor force in the Turkish labor market has a tendency to increase. According to the survey data, approximately 60% of the immigrants coming to Turkey consist of individuals aged 45 and over. When the results are evaluated, it is possible to argue that the 15-24 age group is more likely to be unemployed or not in the labor force, which deepens the already existing youth unemployment problem in Turkey. One of the important effects of irregular migration is that regional concentrations can be seen. The fact that about 37% of the immigrants gather in the Marmara region is one of the indicators of this. Increasing the control mechanism of informal employment in these regions and encouraging the creation of vocational training programs for immigrants in these regions will limit the effects of irregular migration.

Although this study makes an important contribution to the existing literature in terms of examining and analyzing the socio-economic and demographic effects of migration on labor markets, there are some limitations to note. There is no question about the nationality of the immigrants in the labor force survey. In this sense, it cannot be observed from which country the immigrants who entered Turkey in the analyzed year mostly consist of. Moreover, since the survey in question is not a panel data and contains cross-sectional data, the changes in the migration wave over the years and the dynamic structure of its impact on the labor market cannot be observed.